

по-на далече за страхъ и поука на раята. Колкото и да се питаха бръсговчани, кой ли ще е тоя нещастникъ, никой не можеше да имъ обади. По-преди много тайни отъ конака и отъ затвора успѣваха да проникнатъ между тѣхъ. Сега обаче турцитѣ бѣха станали по-недостъпни и по-зли. Между нѣкои турци и българи нѣкога имаше коректни отношения, дори заимостъ. Последнитѣ седмици настана и между тѣхъ ледена студенина. Човѣщината биде подложена на изпитание и отстъпи на племенното чувство, на дивия инстинктъ. Войнитѣ всѣкога понижаватъ етичното чувство и огрубяватъ характеритѣ.

Отъ конака повикаха най стария свещеникъ — попъ Иванъ — да извърши последната своя длъжностъ надъ комитата — да го изповѣда и пречести. Нѣкога попъ Иванъ билъ левентъ мжжъ. Неговитѣ деветдесетъ години, теглото на дългия му мъченишки животъ сега бѣха го смалили, снишили и прегърбили. Колко изповѣди въ най разнообразни случаи отъ безброй християни бѣше изслушалъ той и бѣше ги погребалъ въ собствената си душа! Колко много хора бѣха товаряли върху гърба му своитѣ тежки мжки и отровни ядове! И за всѣка болна душа все е намиралъ сладки думи и лѣкъ.

Придруженъ отъ заптие, той се отправи къмъ конака. Едва се мърдаха немощнитѣ му нозе — изгубили нѣкогашната си пѣргавина. Въ ржка държеше тояга и, като се подпираше, тропаше съ нея по калдърѣма, та се чуеше на далече.

И помислиха си българитѣ — сега що научатъ, кой е осждения нещастникъ.

Следъ единъ часъ попъ Иванъ се върна. Очитѣ му бѣха червени — плакалъ. Явно бѣше, че той познаваше комитата. Като си влѣзе въ кѣщи, безъ да продума, строполи се на леглото си като отъ нѣкаква голѣма тежина ударенъ и притиснатъ. Той глухо зариде. Съ хиляди въпроси го утрупаша домашнитѣ му. Но той не отговаряше. Устата му се